

ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 351.74:159.9

Пліско В. І. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології і методики фізичного виховання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, м. Чернігів; ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7222-2057>;

Бондаренко В. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри спеціальної фізичної підготовки Національної академії внутрішніх справ, м. Київ; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0170-2616>

Структурно-функціональна модель професійної готовності працівника патрульної поліції

Проаналізовано наукові праці, у яких висвітлено особливості формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності, специфіку роботи підрозділів патрульної поліції та вимоги до формування професійної готовності працівників. З'ясовано сутність поняття «професійна готовність працівника патрульної поліції». Визначено, що це – стан особистості, який дає змогу здійснювати службову діяльність на належному професійному рівні та інтегрує в собі низку компонентів у поєднанні зі здатностями оперативно їх поєднувати, постійно оновлювати, накопичувати і розвивати. На підставі здійснених досліджень обґрунтовано та розроблено структурно-функціональну модель професійної готовності працівника патрульної поліції. Модель візуально зображує складові компоненти готовності, які, інтегруючись, сприяють досягненню стану професійної готовності відповідно до виконуваних завдань. Головними компонентами професійної готовності є: професійно-теоретична, психологічна, фізична, тактична готовність і готовність до застосування, використання вогнепальної зброї. Складовими моделі визнано: уміння застосовувати набуті теоретичні знання під час професійної діяльності; достатній рівень сформованості спеціальних професійних і рухових умінь, навичок та розвитку професійно важливих якостей; професійний досвід. Ключовим чинником є формування і розвиток зазначених складових на тлі позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності. Встановлено, що ефективно виконувати службові завдання здатні працівники патрульної поліції з різним рівнем сформованості виокремлених компонентів. Високий розвиток одних компонентів може частково компенсувати низький розвиток інших. Працівники патрульної поліції здатні досягнути високого рівня професійної готовності за умови оптимальної та комплексної їх розвиненості.

Ключові слова: модель; професійна готовність; патрульна поліція; Національна поліція.

Постановка проблеми. Формування готовності майбутніх правоохоронців до професійної діяльності – ключова проблема юридичної психології та професійної освіти. Це пояснюється тим, що професія поліцейського визначається суб'єкт-суб'єктною діяльністю, передбачає постійну взаємодію та співпрацю з населенням. Юридична психологія повинна озброїти майбутнього представника влади знаннями щодо поведінки об'єкта своєї діяльності – людини, особливостей зміни її психічних станів і властивостей. Провідним завданням професійної освіти в цьому напрямі є забезпечення загального і професійного розвитку майбутнього правоохоронця. Це передбачає створення умов для набуття курсантами і слухачами необхідних знань, умінь і навичок та, як наслідок, забезпечення правоохоронної системи компетентними кадрами, які ефективно надаватимуть сервісні послуги та якісно виконуватимуть поставлені завдання. Тобто будуть готовими до ефективного здійснення службової діяльності.

Виконання службових завдань працівниками патрульної поліції здійснюється в специфічних умовах і визначається низкою особливостей: постійні контакти з різними категоріями громадян, особами, які перебувають під дією алкоголю та наркотичних речовин, психічно хворими; наявність конфліктних ситуацій в центрі яких перебуває патрульний. Щільний робочий графік, тривалі зміни (12–16 год), значна кількість викликів (особливо у великих містах), робота в нічний час, постійна зосередженість під час виконання службових завдань призводять до хронічної фізичної та психічної втоми. Такі умови праці, поряд із наявністю набутих спеціальних теоретичних знань, сформованих рухових умінь і навичок вимагають розвиненості особистісних якостей [1, с. 216]. Це підвищує вимоги не лише до якісного добору кандидатів на службу в поліцію, а й до кваліфікованого професійного навчання правоохоронців, яке буде можливим за умов упровадження науково обґрунтованого корегування змісту професійної підготовки.

Ґрунтовний аналіз ситуацій службової діяльності працівників патрульної поліції дає підстави констатувати низький, а іноді й недостатній рівень професійної готовності до ефективного виконання поставлених завдань. У працівників бракує вмінь швидко оцінювати рівень ризику під час виникнення небезпечних ситуацій; прогнозувати можливий їх розвиток і

наслідки застосування поліцейських заходів. Непоодинокими є випадки, у яких недостатній рівень розвиненості професійно важливих якостей заважав якісно виконувати службові завдання.

Одним із напрямів удосконалення освітнього процесу майбутніх працівників патрульної поліції є розроблення моделі «ідеального» фахівця, який володітиме сукупністю знань, умінь, навичок і розвинених якостей, необхідних для виконання функціональних (службових) обов'язків на належному професійному рівні. Детальне вивчення вимог до формування професійної готовності, визначення кореляції між рівнем готовності поліцейських та ефективністю вирішення ними службових завдань уможливають розроблення структурно-функціональної моделі професійної готовності працівника патрульної поліції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблема формування готовності особи до діяльності здавна відзначається підвищеною увагою з боку науковців. Різні аспекти її дослідження знайшли своє відображення в працях таких учених, як: О. В. Барабанщиков, В. І. Барко, М. І. Дяченко, Л. І. Казміренко, Л. О. Кандибович, С. О. Кубіцький, О. М. Леонтьєв, А. Ф. Линенко, М. Г. Логачов, О. О. Назаров, К. К. Платонов, В. І. Пліско, С. О. Сисоєва, О. І. Федоренко, Г. Х. Яворська та інших. У своїх напрацюваннях вони розглядали загальні питання підвищення готовності фахівців до різних видів діяльності. Сутність такої готовності вчені вбачають у наявності в особи теоретичних знань та практичних умінь і навичок відповідно до специфіки діяльності. За даними О. М. Леонтьєва [2], засобом формування готовності особи до діяльності виступає підготовка; готовність, у свою чергу, є результатом і показником якості підготовки, реалізується та перевіряється в діяльності, а діяльність виступає метою підготовки й водночас виконує функції її регулювання й корекції.

Готовність до професійної діяльності (професійна готовність) має властивості загальної готовності людини до діяльності, але їй притаманна певна специфіка, яка вимагає спеціального розгляду. У психолого-педагогічному словнику «професійна готовність» визначається як суб'єктивний стан особистості, що вважає себе здібною та підготовленою до певної професійної діяльності та прагне до її виконання. Вона не обов'язково узгоджується з об'єктивною професійною підготовленістю» [3, с. 348].

Низка вчених [1; 4; 5] наголошують на необхідності формування професійної готовності до службової діяльності, тісно пов'язуючи її з психологічною готовністю, яку визначають як «ієрархічно організовану систему професійно важливих індивідуально-психологічних якостей особистості, яка здобула необхідні професійні знання, уміння і навички, що виявляється в стані оптимальної змобілізованості на виконання професійних завдань».

Дослідник П. В. Макаренко [5, с. 112] трактує психологічну готовність як систему психологічних якостей, що визначають потенційну можливість долати труднощі й успішно виконувати завдання. Складовими готовності до службової діяльності є комплекс мотивів, професійних знань, умінь, навичок і настанов особистості, достатній рівень розвиненості професійно важливих якостей.

Науковці Г. Х. Яворська та В. Є. Рудницький розглядають професійну готовність правоохоронців до діяльності – як інтегральну властивість особистості, яка характеризує її придатність до виконання загальних вимог професійної діяльності, зокрема в професійно нетипових ситуаціях. Дослідники переконані, що готовність до професійної діяльності повинна бути тривалою, усталеною, ґрунтуватись на досвіді, легко актуалізуватись; щоб не було потреби в її поновленні у зв'язку з нетиповою або надзвичайною професійною ситуацією [4, с. 243]. Готовність людини до успішних дій в таких нетипових ситуаціях складається з її особливостей як особистості, рівня підготовленості, повноти інформації, наявності часу і засобів для їх ліквідації, наявності інформації про ефективність уживаних дій.

Вивчення ефективності формування готовності майбутніх працівників патрульної поліції в процесі професійного навчання здійснювалося В. І. Пліском, А. І. Босенком й іншими вченими [6, с. 52]. Науковці стверджують, що рівень сформованості професійної готовності правоохоронця можна оцінити за низкою критеріїв, одним із яких є мотиваційно-ціннісний. Вченими експериментально доведено позитивний вплив практичної спрямованості освітнього процесу на підвищення рівня розвиненості показників мотиваційно-ціннісного критерію професійної готовності поліцейських.

На думку В. С. Полюка [7, с. 186], професійна готовність, як об'єкт дослідження належить до складних явищ, оскільки її структура емпірично не спостерігається і тому важкодоступна для безпосередньої декомпозиції. Дослідник переконаний, що

таку процедуру можна здійснити за допомогою теоретичного моделювання. Моделювання педагогічних процесів має найрізноманітніші форми та цілі, зміст, орієнтацію та призначення. Універсальність законів природи доводить всезагальність моделювання не лише як можливість, але і необхідність представлення будь-яких знань у вигляді моделі. Модель є способом існування знань, а моделювання організаційно-педагогічних систем є найактуальнішим напрямом розвитку педагогічної науки.

У психолого-педагогічній літературі поширеним є термін «модель фахівця», що пов'язано зі створенням різних моделей, спрямованих на унаочнення сутнісних характеристик майбутньої професійної діяльності й ефективної підготовки до неї. Модель визначає функції до яких має бути придатним майбутній фахівець і відповідно якості, якими він повинен володіти. На думку В. В. Краєвського, модель – це абстрактне узагальнення практичного досвіду, а не прямий результат експерименту. Дослідник переконаний, якою б досконалою модель не була, але все одно вона не може відображати «ті специфічні закономірності поведінки та способи опрацювання інформації, що характерні для свідомої, соціально зумовленої практичної діяльності людини» [8, с. 128].

У науковій праці [9, с. 19] дослідниками подано модель готовності майбутнього правоохоронця до діяльності в умовах нападу озброєного супротивника. Модель візуально показує складові, які допомагають протистояти діям агресивно налаштованої особи. На підставі здійснених досліджень фахівцями визначено компоненти готовності та їх роль у досягненні такого стану: спеціальні вміння та навички (59,3 %), психофізичні якості (29,8 %), теоретичні знання (17,9 %). Дослідники відзначають, що для досягнення стану готовності до ефективної діяльності в таких умовах ключову роль відіграють спеціальні уміння і навички, а саме: визначення ступеня загрози за короткий час, позиційного розташування для здійснення захисних (атакуючих) дій, виконання захисних дій адекватних ступеню загрози. Достатній рівень сформованості зазначених умінь і навичок дозволяє передбачити агресивні дії супротивника (втрата несподіваності), визначити спосіб нападу та діяти на випередження (реакція у відповідь). Наукові наголошують на важливості добору кандидатів на службу в поліцію з розвиненими професійно важливими якостями.

Вченими в галузі психології на підставі ґрунтовних досліджень розроблено професіограми, які окреслюють вимоги

до розвиненості професійно важливих якостей працівників основних спеціальностей правоохоронної діяльності [10].

Реформування правоохоронної сфери призвело до розширення функціональних обов'язків працівників патрульної поліції та зміни самої концепції діяльності поліції. Розроблення моделі, що візуально відобразатиме складові, якими повинен володіти працівник патрульної поліції для досягнення стану професійної готовності до ефективного виконання службової діяльності сприятиме частковому вирішенню окресленої проблеми.

Мета цієї статті полягає в обґрунтуванні і розробленні структурно-функціональної моделі професійної готовності працівника патрульної поліції до ефективного виконання службової діяльності.

Виклад основного матеріалу. На підставі здійснених досліджень констатовано низку вимог до професійної підготовленості працівників патрульної поліції, які структуровано у п'ять груп: вимоги до професійно-теоретичної, психологічної, фізичної, тактичної готовності та готовності до застосування (використання) вогнепальної зброї. Ґрунтовний аналіз ситуацій службової діяльності підрозділів патрульної поліції та вивчення літературних джерел дає можливість трактувати поняття «професійна готовність працівника патрульної поліції» як стан особистості, який дозволяє здійснювати службову діяльність на належному професійному рівні та інтегрує в собі професійно-теоретичну, психологічну, фізичну, тактичну готовність та готовність до застосування вогнепальної зброї зі здатностями оперативно їх поєднувати, постійно оновлювати, накопичувати і розвивати.

Визначення кореляції між рівнем розвиненості виокремлених компонентів професійної готовності та ефективністю виконуваних завдань здійснювалося шляхом опитування командирів підрозділів та тестування інспекторів патрульної поліції, які працюють «на лінії». Взаємозв'язок та складові компонентів професійної готовності, які дозволяють працівникові патрульної поліції здійснювати професійні функції та виконувати службові завдання на належному рівні, подано у вигляді структурно-функціональної моделі (рис. 1).

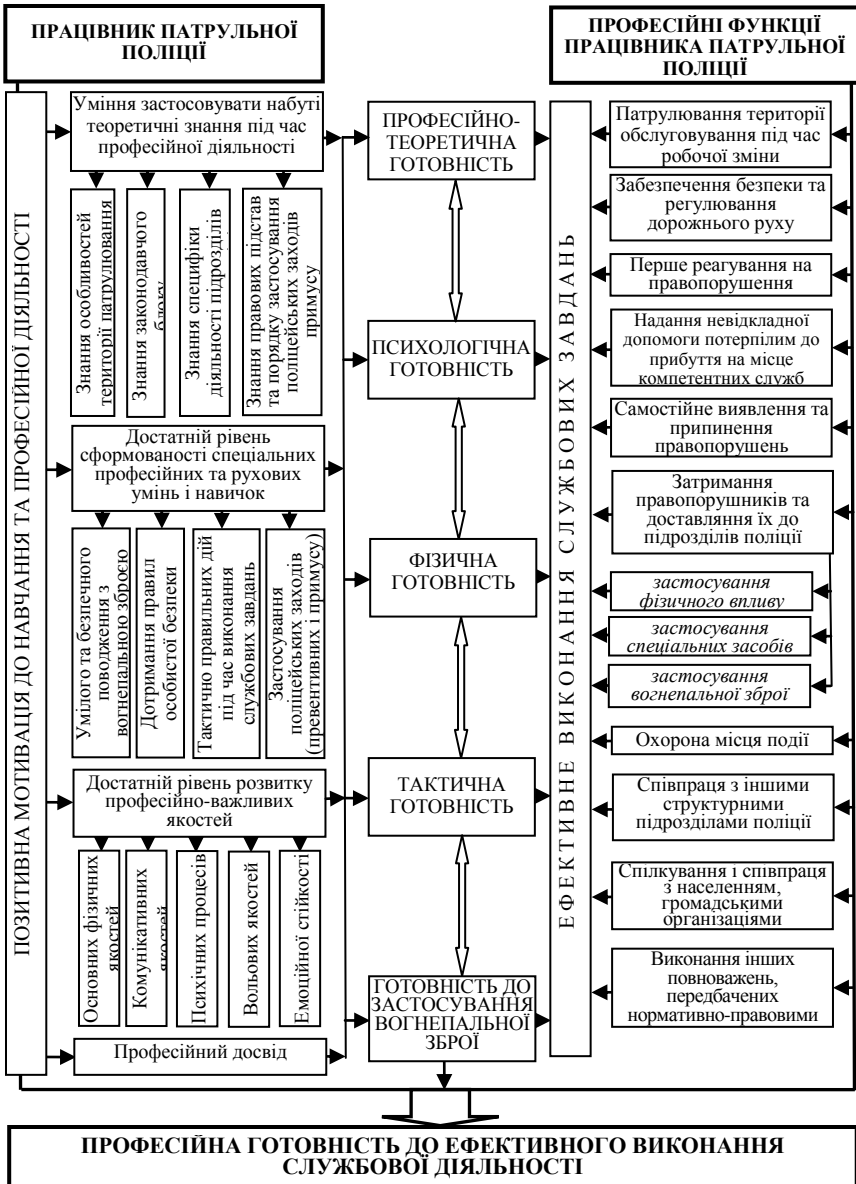

Рис. 1. Структурно-функціональна модель професійної готовності працівника патрульної поліції

Службова діяльність працівника патрульної поліції передбачає реалізацію низки професійних функцій, а саме: патрулювання території обслуговування під час робочої зміни; забезпечення безпеки та регулювання дорожнього руху; перше реагування на правопорушення; надання невідкладної допомоги потерпілим до прибуття на місце компетентних служб; самостійне виявлення та припинення правопорушень; затримання правопорушників та доставляння їх до підрозділів поліції (зазвичай передбачає застосування поліцейських заходів примусу); охорона місця події; співпраця з іншими структурними підрозділами поліції; спілкування і співпраця з населенням, громадським організаціями; виконання інших повноважень передбачених нормативно-правовими актами. Якісно виконувати зазначені функції має можливість працівник, який володіє відповідними професійно-теоретичними знаннями, спеціальними руховими вміннями і навичками, розвиненими професійно важливими якостями. Розвиток окреслених складових більшою мірою відбувається під час проходження курсу первинної професійної підготовки поліцейських, у подальшому – під час професійної діяльності та навчальних занять у системі службової підготовки поліцейських.

Підґрунтям для формування професійної готовності до ефективного виконання службових завдань є наявність у слухача позитивної мотивації до навчання, а в подальшому – до професійної діяльності [6]. Здійснені дослідження дають підстави стверджувати, що позитивна мотивація працівника патрульної поліції залежатиме не лише від умов праці, взаємовідносин у колективі, матеріально-технічного та грошового забезпечення, а й від мотивів, які сприяли вибору професії, гуманістичних життєвих настанов, професійної спрямованості, відчуття професійного обов'язку та громадянської зрілості.

Ефективність виконання інспекторами патрульної поліції службових завдань під час робочих змін, залежатиме від озброєності необхідними теоретичними знаннями законодавчого блоку, наявності інформації стосовно особливостей території патрулювання та специфіки діяльності підрозділів патрульної поліції. За свідченнями Г. Х. Яворської засвоєні знання, вміння і навички лишаються в свідомості абстрактними уявленнями, поняттями і схемами до тих пір, доки не зіллються в єдине на основі практичного досвіду [4]. Практичний досвід як результат апробації сформованих компонентів професійної готовності пробуджує впевненість у власних силах та здібностях.

Випробувавши на практиці нові знання, вміння та навички, працівник патрульної поліції самостверджується, його професійний досвід сприяє підвищенню рівня професійної готовності до ефективного виконання службової діяльності. Тобто, ключова роль у досягненні високого рівня професійної готовності поліцейського відводиться професійному досвіду. Низкою науковців [1; 4; 6] доведено, що практична діяльність сприяє ефективнішому формуванню психологічної готовності до виконання професійних завдань, пов'язаних з контактом із різними контингентом громадян («проблемними» людьми), особами, які порушують публічний порядок і безпеку тощо.

Часткове формування вмінь застосовувати набуті знання під час професійної діяльності здійснюється при опануванні слухачами курсу первинної професійної підготовки поліцейських, а в подальшому – в умовах службової діяльності. Зважаючи на це, формування професійної готовності майбутніх працівників патрульної поліції буде ефективнішим за умови поглибленої практичної спрямованості освітнього процесу.

Виконання правоохоронцями професійних функцій передбачає застосування як поліцейських превентивних заходів, так і заходів примусу. Тому важливим є наявність у працівників не лише знань правових підстав та порядку їх застосування, а й сформованості вмінь у застосуванні цих знань під час практичної діяльності. Наявність знань законодавчої бази правоохоронної діяльності – одна з ключових вимог до професійно-теоретичної підготовленості працівників патрульної поліції. Це пояснюється тим, що виконання функцій, пов'язаних із забезпечення публічної безпеки та порядку передбачає вирішення поліцейським службових завдань при чіткому дотриманні норм закону. Якісне виконання службових завдань не можливе без наявності знань специфіки діяльності підрозділів патрульної поліції, а саме: (правил особистої безпеки та тактики поведінки під час контакту з підозрілими особами; дій патрульних під час масових заходів та правових підстав затримання і застосування заходів поліцейського примусу (фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї); особливостей надання домедичної допомоги; використання технічних засобів; оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення та інше). Окрім цього, заступаючи на зміну поліцейській повинен володіти інформації стосовно специфіки території патрулювання: оперативної обстановки та особливостей маршруту патрулювання; прикметами осіб, транспортних засобів і майна,

що знаходяться в розшуку; місця скупчення підозрілих осіб та найбільш вірогідного скоєння правопорушень тощо.

Дослідження свідчать, що ефективніше вирішують службові завдання працівники зі сформованими навичками психологічного впливу на правопорушника та вмінь переконувати дотримуватися вимог закону. В умовах контакту з правопорушником вагомим значення набуває впевнена поведінка працівника, яка, передусім, визначатиметься розвиненістю професійно важливих якостей (вольових, особистісних, комунікативних, фізичних; психічних властивостей та психічних пізнавальних процесів (мислення, увага, пам'ять, мова); емоційної стійкості).

Виконання службових обов'язків працівниками поліції в екстремальних ситуаціях пов'язане із виявами вольових актів. Набувши визначеності та стійкості, вони перетворюються на характерні вольові якості особистості. Необхідними вольовими якостями для працівників патрульної поліції є: рішучість, ініціативність, сміливість, цілеспрямованість, принциповість, витримка, наполегливість тощо [6]. Доведено, що їх вияв під час професійної діяльності сприяє ефективнішому вирішенню службових завдань.

Необхідність сформованості в правоохоронців емоційної (нервово-психічної) стійкості пояснюється постійною наявністю конфліктних ситуацій, які виникають під час виконання службових обов'язків. Емоційну стійкість вважають однією з найважливіших детермінант успішності життєдіяльності людини в цілому, складовою частиною «емоційного інтелекту» (або емоційної розумності), що забезпечує підтримування доброзичливих стосунків із оточуючими. Цю характеристику розглядають як вияв волі. Вона зумовлює здатність працівника регулювати власні емоції та долати стан підвищеного емоційного збудження при виконанні складної діяльності. Емоційну стійкість також трактують і як особливість темпераменту людини, що дозволяє їй надійно виконувати цільові завдання діяльності завдяки оптимальному використанню резервів нервово-психічної емоційної енергії [11, с. 247].

Вагомим значення для працівників патрульної поліції набувають психічні пізнавальні процеси: великий обсяг уваги, спроможність до її швидкого переключення, висока чутливість зорового і слухового аналізаторів, швидкість мислення, пам'ять тощо. Належне функціонування психічних процесів допомагає якісно здійснювати патрулювання, оперативно опрацьовувати

отримані дані, втримувати в пам'яті необхідну службову інформацію тощо. Під час патрулювання спостереження є одним із визначальних заходів у діяльності працівників патрульної поліції. Завдяки спостереженню можуть бути виявлені потерпілі, свідки, злочинці; їх наміри, зв'язки, засоби вчинення злочинів, маскування тощо. Результати спостережень будуть ефективнішими у випадку наявності в працівників патрульної поліції знань особливостей вчинення різноманітних видів злочинів.

Ключову роль у налагодженні ефективної комунікації з потерпілими, підозрюваними та заявниками відіграють сформовані особистісні (дисциплінованість, відповідальність, толерантність, тактовність, доброзичливість тощо) та комунікативні якості (контактність, відкритість, емпатія, вміння слухати, культура спілкування та інші).

Важливим компонентом професійної готовності працівників патрульної поліції – є фізична і тактична готовність. Необхідність її формування пояснюється двома основними вимогами: по-перше, специфіка патрулювання в автомобілі призводить до збереження статичного положення тривалий час, що негативно впливає на фізичний стан та рівень здоров'я працівників; по-друге, високої фізичної підготовленості вимагають дії, пов'язані з переслідуванням та затриманням правопорушників. Розвинені фізичні якості сприяють швидкій адаптації працівників до умов службової діяльності й надають перевагу під час силового протистояння, переслідування та затримання правопорушників.

Здійснені дослідження дають підстави констатувати, що ефективне виконання службових завдань поліцейськими можливе при достатньому рівні сформованості низки професійних умінь і навичок: 1) тактично правильних дій під час виконання службових завдань; 2) дотримання правил особистої безпеки; 3) застосування поліцейських заходів примусу (превентивних і примусу); 4) умілого та безпечного поведіння з вогнепальною зброєю.

Дослідження свідчать, що ефективно виконувати службові завдання здатні працівники патрульної поліції з різним рівнем сформованості виокремлених компонентів. Це пояснюється компенсаторною їх дією. Тобто високий розвиток одних компонентів може частково компенсувати низький розвиток інших. Однак, зважаючи на взаємозалежність окреслених компонентів, високого рівня професійної готовності здатні

досягти працівники патрульної поліції за умови оптимальної та комплексної їх розвиненості.

Висновки. На підставі здійснених досліджень розроблено й обґрунтовано структурно-функціональну модель професійної готовності працівників патрульної поліції до ефективного виконання службової діяльності. Складовими моделі є: уміння застосовувати набуті теоретичні знання під час професійної діяльності; достатній рівень сформованості спеціальних професійних і рухових умінь і навичок та розвитку професійно-важливих якостей; професійний досвід. Ключовим чинником є формування і розвиток зазначених складових на тлі позитивної мотивації до навчання та професійної діяльності. Встановлено, що інтегруючись, зазначені складові формують професійно-теоретичну, психологічну, фізичну, тактичну готовність і готовність до застосування та використання вогнепальної зброї, які є компонентами професійної готовності працівника патрульної поліції.

Перспективами подальших розвідок у цьому напрямі є пошук доступних засобів професійної підготовки, які сприятимуть досягненню готовності до ефективного здійснення службової діяльності відповідно до представленої структурно-функціональної моделі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пліско В. І. Вплив експериментальної методики навчання майбутніх правоохоронців на успішність сутичок в умовах нападу озброєного супротивника // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. 2011. – Т. 2. – Вип. 91. – С. 214–217.
2. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – М., 1965. – 246 с.
3. Краткий психологический словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – Ростов н/Д, 1999. – 512 с.
4. Яворська Г. Х., Рудницький В. Є. Професійна готовність до дій в нетипових ситуаціях у працівників особового складу спеціального підрозділу ОВС України / Г. Х. Яворська, В. Є. Рудницький // Наука і освіта. – 2013. – № 1–2. – С. 241–244.
5. Макаренко П. В. Професійні установки як основа психологічної готовності правоохоронців до діяльності в екстремальних ситуаціях / П. В. Макаренко // Право і безпека. – 2015. – № 1. – С. 109–113.
6. Пліско В. І. Мотиваційно-ціннісний критерій професійної готовності майбутніх працівників патрульної поліції / В. І. Пліско, А. І. Босенко, В. В. Бондаренко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія № 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2018. – Вип. 8 (102). – С. 50–56.

7. Полюк В. С. Інтегративна модель професійної готовності майбутніх офіцерів: зб. наук. праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – 2013. – № 1. – С. 185–188.

8. Краевский В. В. *Методология педагогики* / В. В. Краевский. – Чебоксары, 2001. – 244 с.

9. Пронтенко К. В. Модель готовності майбутнього правоохоронця до діяльності в органах внутрішніх справ України (кваліфікаційні характеристики професій, професіограми основних спеціальностей) : довідник / М. І. Ануфрієв, Ю. Б. Ірхін, М. Н. Курко. – Київ : КІВС, 2003. – 35 с.

10. Ануфрієв М. І. Професіографічна характеристика основних видів діяльності в органах внутрішніх справ України (кваліфікаційні характеристики професій, професіограми основних спеціальностей) : довідник / М. І. Ануфрієв, Ю. Б. Ірхін, М. Н. Курко. – Київ : КІВС, 2003. – 35 с.

11. Степанов О. М. *Основи психології і педагогіки* : навч. посіб. / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. – Київ, 2012. – 528 с.

REFERENCES

1. Plisko, V.I. (2011). Vplyv eksperymentalnoi metodyky navchannia maibutnix pravookhorontsiv na uspishnist sutychok v umovakh napadu ozbroienoho suprotivnyka [Influence of experimental methodology of training of future law enforcement officers on the success of clashes in conditions of attack of an armed enemy]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. H. Shevchenka, Bulletin of Taras Shevchenko Chernigiv National Pedagogical University*, 2 (91), 214-217 [in Ukrainian].

2. Leontev, A.N. (1965). *Problemy razvitiya psihiki [Problems of the development of the psyche]*. Moskow [In Russian].

3. Petrovskogo, A.V., & Yaroshevskogo, M.G. (Eds.). (1999). *Kratkyi psihologicheskyy slovar [Short psychological dictionary]*. Rostov n/D [In Russian].

4. Yavorska, H.H., & Rudnytska, V.Ye. (2013). Profesiiina hotovnist do dii v netypovykh sytuatsiiakh u pratsivnykiv osobovoho skladu spetsialnoho pidrozdilu OVS Ukrainy [Professional readiness for actions in the atypical situations of personnel of the special unit of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]. *Nauka i osvita, Science and education*, 1-2, 241-244 [in Ukrainian].

5. Makarenko, P.V. (2015). Profesijni ustanovky yak osnova psyhologichnoyi gotovnosti pravookhorontsiv do diialnosti v ekstremalnykh sytuatsiiakh [Professional installations as the basis of psychological readiness of law enforcement officers for activities in extreme situations]. *Pravo i Bezpeka; Law and Safety*, 1, 109-113 [in Ukrainian].

6. Plisko, V.I., Bosenko, A.I., & Bondarenko V.V. (2018). Motyvaciino-cinnisnyy kryterii profesii noi gotovnosti maibutnix pracivnykiv patrolnoi politsii [Motivational-value criterion of professional readiness of future patrol police officers]. *Naukovyy chasopys Nacionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni M.P. Dragomanova. Seriya № 15 : Naukovo-pedagogichni problemy fizychnoyi kultury (fizychna kultura i sport); Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Dragomanov Series № 15: Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, 8(102)18, 50-56 [in Ukrainian].

7. Polyuk, V.S. (2013). Integratyвна model profesi noi gotovnosti maibutnix ofitseriv [Integrative model of future officers' professional readiness]. *Zbirnyk naukovikh prats Xmelnytskogo instytutu socialnykh tekhnologii Universytetu «Ukrayina». Collection of scientific works of the Khmelnytsky Institute of Social Technologies of the University «Ukraine»*. 1. pp. 185–188. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znphhist_2013_1_44 [in Ukrainian].

8. Kraevskii, V.V. (2001). Metodologiya pedagogiki [Methodology of pedagogy]. Cheboksary [In Russian].

9. Prontenko, K.V., Prontenko, V.V., Myxalchuk, R.V., & Bondarenko, V.V. (2013). Model gotovnosti maibutnogo pravookhorontsia do diyalnosti v umovakh napadu ozbrojenogo suprotivnyka [Model of readiness of the future law enforcement officer to operate in conditions of attack of an armed enemy]. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy; Young sports science of Ukraine*, 17, 4, 17-22 [in Ukrainian].

10. Anufriyev, M.I., Irkhin, Yu.B., & Kurko, M.N. (2003). *Profesiografichna karakterystyka osnovnykh vydiv diyalnosti v organakh vnutrishnikh sprav Ukrainy [kvalifikaciini karakterystyky profesii, profesiogramy osnovnykh specialnostei]* [Professional profile of the main types of activity in the internal affairs bodies of Ukraine (qualification characteristics of professions, professions of basic specialties)]. Kyiv [in Ukrainian].

11. Stepanov, O.M., & Ficzula, M.M. (2012). *Osnovy psykhologii i pedagogiky [Fundamentals of psychology and pedagogy]*. Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 08.06.2018

Plisko V. – Doctor of Pedagogy, Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Psychology and Methodology of Physical Education of the National University T. Shevchenko «Chernihiv Collegium», Chernihiv, Ukraine; ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7222-2057>;

Bondarenko V. – Ph.D in Pedagogy, Associate Professor, Professor of the Department of Special Physical Training of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0170-2616>

Structural-Functional Model of Professional Readiness of a Patrol Police Officer

The author analyzes the scientific works that highlight the peculiarities of forming the readiness of future specialists for professional activity. The specifics of the work of the units of the patrol police and the requirements for the formation of professional readiness of the employees are outlined. The essence of the concept of «professional readiness of the patrol police officer» is clarified. It is determined that this is a personality state that allows one to perform official activity at the appropriate professional level and integrates a number of components with the ability to combine them operative, constantly update, accumulate and develop. Based on the research carried out, the structural and functional model of professional readiness of the patrol police officer has been substantiated and developed. The model visually shows components of readiness, which combine to contribute to the achievement of professional readiness. The main components of professional readiness are: professional-theoretical, psychological, physical, tactical readiness and readiness for use, use of firearms. It is determined that the components of the model are: ability to apply the acquired theoretical knowledge during professional activity; sufficient level of formation of special professional skills and skills development and professional

qualities; professional experience. The necessary theoretical knowledge is: knowledge of the legislative bloc, legal grounds and the procedure for using police coercive measures, the specifics of the activities of the patrol police units and the characteristics of the patrolling area. The professional skills include: the ability to handle firearms safely, to observe personal safety rules, tactically correct actions during performance of service tasks, and the use of police measures. Developed physical, communicative, volitional qualities are a necessary component of the professional readiness of the patrol police officer. A key factor is the formation and development of these components, against the background of positive motivation for learning and professional activity. It has been established that officers of the patrol police with different levels of formation of the separated components can effectively perform official tasks. The high development of some components can partially offset the low development of others. The high level of professional readiness can be achieved by patrol police officers, provided that they are optimally and comprehensively developed.

Keywords: model; professional readiness; patrol police; National Police.